

PROBLEMI VAZDUŠNE ODBRANE MALIH ZEMALJA

Savremena vazдушna odbrana se, po mišljenju autora,¹ sastoji od čitavog spleta složenih problema. Tehnički razvoj, obuka, personalna pitanja, ekonomičnost, što je samo deo tih problema, moraju se pažljivo razmatrati ukoliko se želi postići optimalno dejstvo vazdušne odbrane. Za malu zemlju s ograničenim mogućnostima, osim ovih mnogobrojnih problema, postoje i određeni uslovi koji su za njenu vazдушnu odbranu od osnovnog i nepobitnog značaja.

Politika neutralnosti i odbrana zemlje. Politika neutralnosti neke male zemlje procenjuje se uvek na osnovu toga koliko je ona verodostojna, što zavisi, uglavnom, od volje i spremnosti naroda te zemlje da brani svoju slobodu, kao i od toga na koji način, i sa koliko realnih izgleda se ta volja za odbranu zemlje može realizovati.

Nevezanost za saveze i blokove i politika neutralnosti zahtevaju da takva zemlja raspolaže relativno jakim odbranom. Pri tome, po autorovom mišljenju, nijedna mala zemlja ne bi smela svoju odbranu zasnivati na ofanzivnim dejstvima. Ona, naprotiv, mora izgraditi takvu odbranu koja bi omogućila da agresorove slabosti prevagnu nad njegovim prednostima. U tom smislu naponi malih zemalja da izgrade sopstvenu odbranu postaju, u izvesnom stepenu, i garantija za očuvanje mira u svetu.

Odakle dolazi opasnost? Prvi svetski rat, praktično, nije pružio mogućnosti da se steknu iskustva o značaju vazdušnih snaga u okviru čitave koncepcije ratovanja. Period između dva svetska rata bio je ispunjen beskrajnim diskusijama između fanatičnih zagovornika da je vešta upotreba vazdušnih snaga od odlučujućeg značaja i njihovih isto tako žustrih protivnika. Tek je drugi svetski rat dao jasan odgovor na to pitanje. Vazdušne snage na početku rata, kao i one izgra-

¹ »Luftverteidigungsprobleme kleiner Nationen«, von G. Norrbohm, Stockholm, *Österreichische Militärische Zeitschrift*, Austrija, br. 3, 1968. god.

dene u toku njegovog izvođenja, uticale su, u izvesnom pogledu, odlučujuće na razvoj ratnih događaja. Sledstveno tome, danas se opasnost od napada iz vazduha može prilično tačno definisati, a mogu se označiti i ciljevi koje treba braniti od takve opasnosti.

Polazeći od toga da će se velike sile, zbog ogromnih rizika kojima se izlažu, uzdržati od vođenja nuklearnog rata, može se pretpostaviti da je onda moguća svaka druga alternativa ratovanja (na primer, ograničeni ratni sukob koji se može brzo završiti — pre nego što se druga strana i pripremi za njega). U okviru ovakvog raspona opasnosti može se slobodno zaključiti da vazdušne snage dobijaju izvanredan značaj.

Bez obzira na to da li će one biti samo ofanzivne ili defanzivne, od savremenih vazdušnih snaga ili od onih koje će učestvovati u budućim konfliktnim situacijama se, u prvom redu, zahteva brzina dejstva i sposobnost prilagođavanja. Kada se razmotre najnoviji sukobi u svetu, onda pomenuti raspon opasnosti treba dopuniti i momentom iznenađenja. Iz svega ovoga, po autorovom mišljenju, proizlazi da zemlje bez efikasne vazdušne odbrane jednostavno pruža izazov i šansu svom protivniku da je napadne.

Zadaci vazdušne odbrane. Ako vazdušna odbrana neke zemlje treba da predstavlja faktor očuvanja njenog mira, onda ona još u toku mirnodopskog perioda — radi zaštite svoje neutralnosti i sprečavanja eventualnog napada na nju — mora da bude potpuno efikasna.

Za vreme mira vazdušne snage imaju zadatak da izviđaju i kontrolišu vazdušni prostor iznad čitave teritorije zemlje, kako bi se blagovremeno otkrili i odbacili avioni koji nepozvano upadnu u njen vazdušni prostor. Agresor koji prodire u vazdušni prostor tuđe zemlje obično se ne osvrće na jedinice granične zaštite. Zbog toga se njen vazdušni prostor mora isto tako budno čuvati kao i državne granice. Taj zadatak najbolje mogu izvršavati lovci-presretači visokih tehničkih performansi, koji se pri svakom vremenu, danju i noću, nalaze u stanju visoke borbene spremnosti. Sve ostale kategorije borbenih aviona čije su brzine ispod 2 Maha nepogodne su za izvršenje ovog zadatka. To isto, iako u nešto drukčijem smislu, važi i za rakete zemlja-vazduh zbog toga što one nisu u mogućnosti da identificiraju protivničke avione koji prodru u vazdušni prostor zemlje.

Prilikom zaštite neutralnosti, vazdušna odbrana ima iste zadatke kao i u vreme mira, s tim što se oni sada pojavljuju u mnogo intenzivnijem obliku. Kada se imaju u vidu opasnosti koje danas prete maloj zemlji, onda — kada se radi o zaštiti njene neutralnosti — treba pre računati sa povredom vazdušnog prostora nego teritorijalnih granica. Samo kada su zagantovani stalno osmatranje i bezbednost vazdušnog prostora i ostvarene mogućnosti da se agresor brzo odbije, vazdušna odbrana može da obezbedi potrebno poštovanje politike neutralnosti zemlje.

U slučaju napada na zemlju jedinice ratnog vazduhoplovstva, koje se i bez mobilizacije nalaze u stanju stalne borbene spremnosti, odbijaju prvi udar neprijatelja u najkraćem mogućem roku. Te jedinice su u stanju da sa relativno malim brojem aviona ometu neprijatelju izviđanje iz vazduha, da na osnovu sopstvenog izviđanja iz vazduha sa-

znaju neprijateljeve namere i otkriju pravce napada i na taj način spreče njegove iznenadne napade iz vazduha ili vazdušnodesantne operacije.

Radi zaštite trupa na zemlji i podrške sopstvenih protivnapada treba raspolagati jačim jedinicama ratnog vazduhoplovstva. Da bi se u takvim slučajevima, u okviru zajedničkog sadejstva, mogla postići najveća efikasnost, potrebno je dejstvo aviona za višestruku namenu (lovaca-presretača, lovaca-bombardera i izviđačkih aviona) dopuniti dejstvom ostalih tipova vazduhoplova (školskih aviona, helikoptera i drugih).

U ratu se u sklopu vazdušne odbrane upotrebljavaju i rakete zemlja-vazduh, naročito protiv aviona na vrlo velikim visinama. Pošto dosadašnja ratna iskustva pokazuju da se težišta napada iz vazduha još uvek nalaze na relativno malim visinama, na kojima rakete zemlja-vazduh nisu toliko efikasne, to dejstvo aviona, kao jednog od elemenata vazdušne odbrane, ostaje još uvek nezamenljivo. Ako se neprijateljeve vazdušne operacije ne ometu i ne spreče, one će za kratko vreme neutralisati i razoriti saobraćaj, snabdevanje i veze na zemlji, a terorističke akcije neprijateljskog vazduhoplovstva protiv civilnog stanovništva mogu prisiliti vladu da se odrekne daljeg davanja otpora agresoru.

Organizacija vazdušne odbrane. Savremene vazdušne snage se sastoje od većeg broja elemenata. Najveća efikasnost tih snaga postiže se ako su pojedini njihovi elementi i njihova međusobna dejstva usklađeni. Pojedine komponente vazdušne odbrane se, prema autorovom mišljenju, sastoje, uglavnom, iz:

službe vazdušnog osmatranja i javljanja,

službe borbenog navođenja,

vazduhoplovnih baza i osoblja na tim bazama,

lovaca-presretača za dejstvo po svakom vremenu, sa odgovarajuće obučanim letačkim osobljem,

pav-jedinice sa klasičnim (cevnim) oruđima i raketama zemlja-vazduh.

Službe vazdušnog osmatranja i javljanja, kao i borbenog navođenja, moraju biti osposobljene da neprekidno osmatraju čitav vazdušni prostor i da brzo i pravilno pripreme lovce-presretače, pav-artiljeriju i rakete zemlja-vazduh za dejstvo. Vazdušna odbrana treba na znak uzbune što hitnije da stupi u dejstvo i navede sopstvene lovce-presretače na protivničke avione. Ovo se mora postići za sve visine vazdušnog prostora. Za osmatranje i kontrolu najnižih visina vazdušnog prostora, optički instrumenti imaju naročiti značaj.

Prava borbena efikasnost vazduhoplovnih baza postiže se tek kada su one tako postavljene i raspoređene da ih neprijatelj jednim udarom iz vazduha ne može sve uništiti. Pri tome nije potrebno da sve vazduhoplovne baze raspolažu istim stepenom borbene efikasnosti. Razumljivo je da će mirnodopske vazduhoplovne baze, koje služe za obuku letačkog osoblja, biti najjače izgrađene i da će imati i najveći stepen borbene efikasnosti. Vazduhoplovne baze koje su predviđene za ko-

rišćenje u slučaju nužde mogu biti izgrađene na delovima auto-puta i mogu se, raznim pokretnim objektima na zemlji, za relativno kratko vreme pretvoriti u ojačane baze. Drugi delovi auto-puta ne moraju u tom stepenu biti opremljeni objektima na zemlji, pogotovu ako se predviđaju kao rezervne poletno-sletne staze. Oni i tako dolaze u obzir za korišćenje tek kada neprijatelj uništi one druge, bolje opremljene vazduhoplovne baze. Zbog toga treba sve učiniti da angažovanje protiv ovakvog sistema vazduhoplovnih baza postane neprijatelju vrlo skupo i da mu to uslovi veliki utrošak vremena.

Ovakav sistem vazduhoplovnih baza bio bi bez ikakve vrednosti, ističe autor, ako na njima ne bi bilo odgovarajuće obučenog osoblja i opreme. Samo na ovaj način moguće je brzo pripremanje i poletanje lovaca-presretača koji se nalaze na stajankama, a time i optimalno iskorišćavanje njihove borbene moći. Što god je manje zadržavanje aviona na zemlji, to je veći stepen njihove borbene efikasnosti.

Ako se čitav sistem vazdušne odbrane posmatra u svetlu velikih izdataka za nju, onda za dogledno vreme ostaje činjenica da je avion visokih tehničkih performansi sa ljudskom posadom njeno najekonomičnije borbeno sredstvo. Velika pokretljivost i brzina omogućavaju da se takav avion upotrebi na svim visinama i nad čitavom teritorijom koju treba zaštititi. Različite varijante naoružanja omogućavaju mu da se upušta u borbu kako protiv brzih lovačkih, izviđačkih i bombarderskih aviona, tako i protiv transportnih aviona, helikoptera, tenkova i kolona motornih vozila. Upotreba sporijskih aviona (raznih tipova školskih i drugih aviona) za tučenje tenkova i motornih vozila nije se pokazala ekonomičnom.

Visok stepen borbene spremnosti, ostvaren dobrom organizacijom rada na vazduhoplovnim bazama i kratkim zadržavanjem aviona na zemlji, daje lovačkim avionima značajnu ulogu u odbijanju iznenadnih napada protivnika. U veoma kritičnim situacijama lovci-presretači mogu biti i u stalnoj patrolnoj službi iznad osetljivih i ugroženih područja, čime se još bolje garantuje njihova odbrana. Kao vrlo značajan element opšte odbrane zemlje, lovci-presretači mogu samo u tom slučaju dokazati svoju vrednost ako su neprekidno, danju, noću i po svakom vremenu, spremni za trenutno borbeno dejstvo. Klasična pav-artiljerija i rakete zemlja-vazduh predstavljaju u savremenoj vazdušnoj odbrani samo dopunu lovačkim avionima i služe, uglavnom, za zaštitu određenih prostora.

Saobrazno ovakvoj postavci, zadaci vazdušne odbrane se po vremenu i prostoru moraju podeliti na lovce-presretače, klasičnu pav-artiljeriju i rakete zemlja-vazduh. Iako rakete zemlja-vazduh raspolažu visokim stepenom borbene spremnosti i upotrebljavaju se, uglavnom, za dejstva na velikim visinama, slaba strana im je u još uvek relativno malom dometu, u vrlo maloj ili gotovo nikakvoj pokretljivosti, ograničenom dejstvu na malim visinama, a najviše u tome što su nepogodne za upotrebu u kritičnim situacijama u miru ili u slučaju povrede neutralnosti.

Na kraju članka autor daje ovaj rezime. Bez obzira na to kakvu odbrambenu politiku zastupala mala zemlja i sa kakvim tehničkim, ekonomskim i personalnim mogućnostima raspolagala, za njenu odbranu važi sledeća postavka: bezbednost male zemlje je danas, a to će svakako važiti i u bliskoj budućnosti, najviše ugrožena iz vazduha. Zbog toga vazдушna odbrana u sklopu opštenarodne odbrane zemlje predstavlja njen najvažniji i najaktivniji element. Njome se još u vreme mira otvoreno dokazuje koliko je neki narod voljan i spreman da brani svoju zemlju i preko nje se obezbeđuje poštovanje njene politike neutralnosti. Jedino se organizacijom i stanjem vazdušne odbrane male zemlje pokazuje da li se nekoj jačoj zemlji isplati napad na nju.

M. Đ.

NEKI ELEMENTI BORBENE GOTOVOSTI AMERIČKE KOPNE NE VOJSKE

Uporedo sa razvojem i usavršavanjem savremenih borbenih sredstava, porastom broja američkih oružanih snaga i jačanjem njihove vatrene i udarne moći, sve je više rastao i značaj borbene gotovosti.* Otuda nije čudno što su stepen borbene gotovosti pojedinih vidova, rodova i službi, komandi i jedinica, i njihove borbene sposobnosti postali glavno merilo vrednosti oružanih snaga u celini. Na osnovu toga logično proizlazi činjenica da su svi napori za što većim stepenom borbene gotovosti postali osnovni sadržaj rada svih komandnih stepena, organa i pripadnika američkih oružanih snaga.

U vezi s tim, već duže vreme Pentagon nastoji da reši niz akutnih, „sistematskih“ problema iz oblasti borbene gotovosti jedinica kopnene vojske, ratnog vazduhoplovstva i ratne mornarice. Međutim, praksa je pokazala da — radi zadovoljenja svih zahteva globalne politike i strategije SAD — nije moguće paralelno rešavati (sa uspehom) sve probleme borbene gotovosti oružanih snaga, voditi već nekoliko godina iscrpljujući rat u Vijetnamu, održavati višemilionsku oružanu silu, razvijati savremena borbeno sredstva i održavati balans sa dostignućima glavnog protivnika, a istovremeno udovoljavati sve energičnijim zahtevima za štednjom u oružanim snagama. Pri tome treba imati u vi-

* Da bi se lakše pratio sadržaj članka, potrebno je prethodno ukazati na osnove američkih tumačenja pojma borbene gotovosti. Pod opštim pojmom borbene gotovosti oni podrazumevaju skup ključnih (međusobno povezanih) radnji koje, na osnovu objektivnih pokazatelja, izražavaju *stanje* oružanih snaga ili pojedinih vidova, rodova i službi, komandi, ustanova i jedinica. Ono se prvenstveno ogleda u stvarnoj sposobnosti i pripremljenosti pomenutih komponenata za izvršenje konkretnog zadatka, u skladu sa usvojenom strategijom i doktrinarnim rešenjima. Taj zadatak uključuje datu vojnopolitičku situaciju, konkretnog protivnika, vreme, zemljište i dr. sa svim njihovim osobenostima koje se uzimaju u obzir prilikom globalne i detaljne procene.

Pojam borbeno sposobnost podrazumeva sposobnost i borbene mogućnosti jedinica da izvode borbeno dejstva u datim uslovima. Ona se za pojedine jedinice, opremljene odgovarajućim naoružanjem i opremom, obučene u njihovom rukovanju i popunjene ljudstvom, određuje obimom borbenih zadataka za čiju su realizaciju spremne i efikasnošću (borbenom mogućnošću) da ih u datim uslovima izvršavaju. To znači da borbeno sposobnost, bezuslovno, pretpostavlja postojanje borbene sposobnosti, mada joj nije identična. Ona je jedan od osnovnih normativa borbene gotovosti, koja joj određuje okvire.

du da oružane snage SAD danas raspolažu sa više od 3,5 miliona ljudi, sa oko 23.000 borbenih aviona, 1.300 borbenih brodova, stotine hiljada najraznovrsnijih vozila, oruđa i drugih tehničkih sredstava, čija se nomenklatura penje na preko dva miliona predmeta. Osim na teritoriji SAD, sve te snage (i sredstva) rasute su na više od 430 većih operativnih vojnih baza u 30 zemalja i u oko 3.000 raznih manjih instalacija, posada i institucija — od Grenlanda do Antarktika. Kao primer treba uzeti da samo jedna pešadijska divizija, sastava 8 pešadijskih i 2 tenkova bataljona, ima: oko 16.300 ljudi; 14.000 pušaka, automata i mitraljeza; 1.100 bacača granata 40 mm; 435 lansera raketa 90 mm; 120 minobacača 81 i 106 mm; 76 artiljerijskih oruđa od 76 do 203 mm; 4 raketna sistema Honest John; 135 tenkova M-41 i M-60; preko 6.000 različitih vozila, transportera i prikolica, nosivosti od 0,25 do 20 tona; oko 5.000 radio-stanica i radio-uređaja; oko 3.000 telefonskih aparata; 104 aviona i helikoptera, itd. Zbog takve zasićenosti naoružanjem i opremom, osnovni problem u održavanju visokog stepena borbene gotovosti upravo predstavlja ta tehnika, samo njeno održavanje i zanavljanje, kao i rukovanje njome.

Pri razmatranju faktora borbene gotovosti uopšte Amerikanci polaze od činjenice da je ocena borbene gotovosti oružanih snaga i njihovih komponenata veoma složen i delikatan proces, naročito u mirno doba, jer je prilično teško predvideti sve uslove i faktore koji određuju najadekvatniji sadržaj i karakter borbene gotovosti radi dejstva jedinica u eventualnom ratu — čija je fizionomija po mnogo čemu maglovita. Stoga su taj ključni element — ocenu borbene gotovosti — Amerikanci i stavili u središte celokupne aktivnosti na planu borbene gotovosti. Tome je neosporno doprinela i činjenica da Generalštab kopnene vojske i komandanti viših jedinica nisu dovoljno poznavali stvarno stanje borbene gotovosti mnogih borbenih jedinica KoV, naročito onih ranga čete. Osim toga, u praksi se pokazalo da je u ocenjivanju stanja borbene gotovosti bilo dosta subjektivizma i proizvoljnosti, bez sagledavanja najbitnijih kompleksnih pokazatelja zasnovanih na propisanim normama, kriterijumima, standardima i matematičkim izrazima, pa se otuda često nije moglo doći do objektivne slike stanja borbene gotovosti pojedinih jedinica.

S obzirom na to da su te slabosti bile uzele maha i imale krupnih negativnih posledica u odmeravanju tzv. ravnoteže snaga sa glavnim protivnikom i angažovanju jedinica u nekim prekomorskim područjima, Pentagon je 1961/62. god. pristupio preispitivanju celokupnog mehanizma borbene gotovosti, posebno kod jedinica kopnene vojske. Antagonizam između pojedinih vidova američkih oružanih snaga ostavio je mnoge slabosti i na ovom polju. Po rečima bivšeg ministra odbrane Maknamare svaki vid oružanih snaga težio je da što više skrene pažnju na sebe, da dobije što više finansijskih sredstava i drugih olakšica, pa su, na primer, 1963. god. stokovi nekih materijalno-tehničkih sredstava u kopnenoj vojsci bili višestruko veći od njenih potreba, dok su u drugim jedinicama ta sredstva nedostajala. Ili, drugi primer, neke jedinice su raspolagale ogromnim količinama izvesnih vrsta opreme, a neke druge vrste opreme uopšte nisu imale.

Da bi se ti i slični nedostaci otklonili izrađen je tzv. program borbene gotovosti kopnene vojske (naravno, i drugih vidova), u kome su na suštinski novim osnovama date najvažnije postavke o borbenoj gotovosti, uključeni novi, a dopunjeni i precizirani raniji najznačajniji kompleksni pokazatelji, norme, kriterijumi, standardi, uslovi i drugi merni instrumenti za objektivno sagledavanje i ocenjivanje stanja borbene gotovosti. Programom je regulisan i nov način izveštavanja jer se raniji pokazao veoma nepodesnim. Na tome se intenzivnije počelo raditi naročito 1965. god. kada je objavljeno više novih pravila, propisa i uputstava i kada su vrlo precizno određene nadležnosti svakog komandnog stepena, od čete do Generalštaba kopnene vojske, Zajedničkog generalštaba i Ministarstva odbrane. Time je prvi put u kopnenoj vojsci SAD ustanovljen celovitiji rukovodeći mehanizam koji je u velikoj meri uskladio odnos ljudskog potencijala i materijalnih izvora sa planovima upotrebe jedinica, dok je sistem obaveštavanja obezbedio stalan uvid u stvarno stanje borbene gotovosti, neposredniji uticaj na otklanjanje nedostataka i intervencije, u svrhu poboljšanja organizacijsko-formacijske strukture, obuke i materijalno-tehničkih sredstava pojedinih jedinica.

Program borbene gotovosti kopnene vojske obuhvata: obezbeđenje neprekidne borbene gotovosti svih njenih komponenata; tačno i pravovremeno izveštavanje o njenom stanju; obuku jedinica; njihovo obezbeđenje materijalno-tehničkim sredstvima i upotrebu. Njime su određene kategorije borbene gotovosti koje služe kao stalni operativni standardi za sve aktivne jedinice kopnene vojske.

Po tom programu usvojene su tri kategorije borbene gotovosti: potrebna borbena gotovost (REDCAT — readiness category), mogućna borbena gotovost (REDCAPE — readiness capability) i stvarna borbena gotovost (REDCON — readiness condition).

Pod pojmom potrebna borbena gotovost podrazumeva se stepen borbene gotovosti jedinice u kojem je ona u stanju da izvrši dodeljeni joj zadatak u određenom vremenu. Taj zadatak se određuje u miru i proizlazi iz plana razvoja te jedinice i zadatka pretpostavljene komande. Drugim rečima, potreban stepen borbene gotovosti određuje se vremenom koje je potrebno za mobilizacijski razvoj i upotrebu jedinice, u skladu sa utvrđenim operativnim planovima, kao i njenom ličnom i materijalnom popunjenošću za izvršavanje dodeljenih joj zadataka. Ovaj stepen borbene gotovosti određuje isključivo Generalštab i Ministarstvo kopnene vojske, na predlog glavnih komandi KoV, jer se na tom stepenu, saglasno raspoloživim resursima, utvrđuju opšte mogućnosti i zadaci kopnene vojske u celini. Podaci o potrebnom stepenu borbene gotovosti, iz razumljivih razloga, ne spuštaju se ispod nivoa glavnih komandi kopnene vojske (Kontinentalne komande, Komande za borbeni razvoj, Komande KoV za Pacifik, Evropu i dr.).

Potrebna borbena gotovost za pojedine jedinice, kao i potreba za jedinicama po vrstama i u pogledu broja, proizlazi iz karaktera eventualnog rata (opšti, ograničeni, „hladni“) i planova dejstva na čijim su osnovama razrađeni planovi razvoja. Pri tome je naročito važno poznavati potencijalnog protivnika i njegove mogućnosti, prednosti i nedostatke kako bi se što realnije odredila potrebna borbena gotovost.

U ovu kategoriju se uklapa i kategorija mogućna borbena gotovost — kako bi se sagledala popunjenost ljudstvom i materijalno-tehnička opremljenost izvesne jedinice u okviru mogućnosti neke od glavnih komandi KoV. Naime, pošto zahtevi koji se postavljaju pred kopnenu vojsku obično prevazilaze njene stvarne mogućnosti u okviru dodeljenih joj resursa (ljudstva, opreme, naoružanja, finansijskih sredstava i sl.), usvojen je princip da se potrebe poentiraju kao potreban stepen borbene gotovosti (100% se dostiže posle mobilizacijskog razvoja), a mogućnosti (izvršavanje svakodnevnih zadataka u miru) u okviru mogućnosti više komande KoV kao mogućni stepen borbene gotovosti.

Potreban stepen borbene gotovosti postavlja pred jedinice visoke operativne zahteve, na osnovu kojih Ministarstvo KoV sprovodi preraspodelu ili poravnanje postojećih resursa i unosi izmene u petogodišnji plan razvoja KoV i njegovo finansiranje. Međutim, mogućna borbena gotovost ima dvojaku namenu: postavlja cilj komandantima jedinica i određuje prioritet za planiranu dodelu resursa jedinicama. Kada je mogućni stepen borbene gotovosti niži od potrebnog, Ministarstvo KoV može tražiti od Ministarstva odbrane dopunska sredstva ili uneti izmene u odgovarajuće planove.

Na osnovu toga, za objedinjenu kategoriju potrebne i moguće borbene gotovosti prihvaćeni su pokazatelji: popunjenost ljudstvom, naoružanjem i borbenom tehnikom i vreme potrebno za razvoj i upotrebu jedinice; ova objedinjena kategorija podeljena je na tri stepena:

potrebna i mogućna borbena gotovost C-1 podrazumeva jedinicu popunjenu 100% ljudstvom, opremom i naoružanjem i spremnu da se angažuje za izvršenje zadatka u roku od 24 časa;

potrebna i mogućna borbena gotovost C-2 podrazumeva jedinicu popunjenu 90% ljudstvom, opremom i naoružanjem i spremnu za angažovanje (kao jedinica stepena C-1) u roku od 15 dana;

potrebna i mogućna borbena gotovost C-3 podrazumeva jedinicu popunjenu 80% ljudstvom, opremom i naoružanjem i spremnu za angažovanje (kao jedinica stepena C-1) u roku od 30 dana.

Mogućna borbena gotovost označava srednju, prelaznu kategoriju borbene gotovosti koja se određuje svakoj jedinici na osnovu mogućnosti pojedinih glavnih komandi KoV-a na tlu SAD i u prekomorskim područjima. U stvari, Generalštab KoV je došao do zaključka da zbog nedostatka opreme i obučenog ljudstva ne postoje mogućnosti da veći broj divizija i drugih jedinica postigne status potrebne borbene gotovosti. Stoga glavne komande KoV-a iz svojih izvora daju materijalno-tehnička sredstva i obučeno ljudstvo i na taj način podižu stepen borbene gotovosti pojedinih divizija.

Stvarna borbena gotovost je faktično stanje, tj. stvarno dostignuti stepen borbene gotovosti date jedinice za određeno vreme. Amerikanci nastoje da stvarnu borbenu gotovost za veliki broj jedinica izjednače sa potrebnom borbenom gotovošću, ali u tome već duže vreme ne uspevaju. Zbog toga je, pored ostalog, i uvedena kategorija moguće borbene gotovosti.

Stvarnu borbenu gotovost jedinice određuje njen komandant na osnovu lične procene stanja jedinice u datom vremenskom periodu, ali ne sabiranjem ličnih utisaka već objektivnom procenom utvrđenih po-

kazatelj. Za objektivno i jednoobrazno ocenjivanje stvarne borbene gotovosti, kao ključni elementi za sve jedinice KoV-a, uzeti su: lični sastav, obuka i logistika (u širem smislu od pozadinskog obezbeđenja). Svaki od tih elemenata ima veoma veliki broj normativa na osnovu kojih se prati i ocenjuje pojedina jedinica. Tako, na primer, kod ljudstva se razmatra kvalitet, naročito najvažnijih specijalista, i kvantitet; kod obuke — stepen obučenosti ljudstva nakon savladanog osnovnog programa obuke, njegova sposobnost rukovanja i upotrebe ratne tehnike, uspeh zajedničkih vežbi i rezultati specijalizovane obuke. Od posebnog je značaja uvežbavanje i osposobljavanje jedinice (kao celine) za izvršavanje borbenih zadataka u najtežim ratnim uslovima, samostalno i u sastavu više jedinice, što se izražava opštim pokazateljima borbene sposobnosti — kao poseban i odlučujući element obučenosti i borbene gotovosti u celini. Ovo stoga što je praksa pokazala da jedinice sa podjednakom borbenom gotovošću mogu biti nejednako borbeno sposobne i, obratno, jedinice sa podjednakom borbenom sposobnošću mogu da raspolaze različitim stepenom borbene gotovosti. Takođe se pokazalo da između borbene gotovosti i borbene sposobnosti jedinica, kad je reč o elementu obuke, postoje određene protivrečnosti. Na primer, interesi za povećanjem borbene sposobnosti zahtevaju sistematsko učešće celokupnog ljudstva jedinice, upotrebu znatnog dela njihovog naoružanja i tehničkih sredstava u procesu borbene obuke. U isto vreme interesi stalne i visoke borbene gotovosti zahtevaju da se ne vrše često takva odvajanja ljudi i tehničkih sredstava za duže vreme van određenih „borbenih” zona i položaja, i da oni ne izlaze iz stanja stvarne i potrebne borbene gotovosti. Na primer, neke jedinice u SR Nemačkoj, u blizini granica istočnoevropskih zemalja. To usklađivanje interesa borbene gotovosti i borbene sposobnosti jedinica prepušteno je veštini komandanata i štabova.

Konačno, logistički element — kao pokazatelj borbene gotovosti — isto je tako značajan jer su jedinice u velikoj meri zasićene ogromnom količinom tehničkih sredstava koja zahtevaju brižljivo rukovanje, održavanje i zadržavanje. Za ovu komponentu ustanovljeno je mnoštvo normativa, a sva materijalno-tehnička sredstva podeljena su u više klasa.¹ U izveštajima o borbenoj gotovosti jedinica američke KoV za prošlu godinu najviše problema je uočeno u ovoj komponenti, što je bio slučaj i ranijih godina.

Za ocenjivanje stvarne borbene gotovosti ustanovljena su sledeća četiri stepena:

¹ 1. januara 1968. god. u oružane snage SAD uveden je nov sistem kategorizacije opreme i naoružanja, a u celini je počeo da funkcioniše 1. januara 1969. Po tom sistemu uvedeno je deset umesto ranijih pet klasa opreme i naoružanja i to: I — artikli ishrane; II — naoružanje, borbena tehnika, odeća, razna lična oprema i predmeti garnizone opreme; III — pogonsko gorivo i mazivo; IV — građevinski materijal i oprema po inženjerskoj grani; V — municija svih vrsta, uključujući i hemijsku, biološku, radiološku i nuklearnu, kao i eksplozivna sredstva; VI — lična oprema nevojnog karaktera; VII — tenkovi svih vrsta, oklopni transporteri, automobili i ostale vrste vozila; VIII — sanitetska oprema; IX — rezervni delovi svih vrsta i X — materijalno-tehnička sredstva za nevojne potrebe, na primer, za poljoprivredu i uopšte ekonomski razvoj, koja nisu obuhvaćena u klasama od I do IX.

a) Stvarna borbena gotovost C-1 podrazumeva jedinicu potpuno spremnu i sposobnu da u momentu izbijanja neprijateljstava izvrši dodeljeni joj zadatak. Ona je u stanju da izvršava tekuće zadatke u miru (jedinice specijalnih snaga da izvršavaju hladnoratovske zadatke) bez popune ljudstvom, materijalno-tehničkim sredstvima i bez dopunske obuke.

U ovom stepenu borbene gotovosti takva jedinica mora da ispunjava ove zahteve: njena popunjenost ljudstvom mora iznositi najmanje 97%, od čega najmanje 90% treba da je kvalifikovano za izvršavanje zadataka na položajima na koje je postavljeno; jedinica treba da ima povoljnu ocenu za veći broj taktičkih vežbi izvedenih u toku poslednjih 13 meseci; ovo se odnosi i na proveru tehničke i specijalne obuke; njena popunjenost borbenom tehnikom i naoružanjem mora da iznosi najmanje 90% od predviđenih normativa za taj stepen, tj. 90% od formacijskog stanja; 70% borbene tehnike i naoružanja mora biti potpuno spremno (odnosno ispravno i upotrebljivo), 20% spremno za kratko vreme, a 10% može biti neispravno, tj. neupotrebljivo; borbeni komplet I, III i V klase² ne sme iznositi manje od 95% od normativa za taj stepen, a to je 90% artikala predviđenih formacijom; za artikle II i IX klase dozvoljava se manjak od najviše 10% od predviđenih normi za taj stepen borbene gotovosti, i to pri postojanju rezervi na rukama i u pozadinskom ešelonu za 15 i više dana. Najzad, rezultati provere stanja borbene tehnike kod većine potčinjenih jedinica (počev od bataljona) u poslednjih 13 meseci moraju 90% biti zadovoljavajući.

Ako, u konkretnom slučaju, ma koja od navedenih stavki ne odgovara propisanim normativima, jedinica prelazi u niži stepen stvarne borbene gotovosti.

b) Stvarna borbena gotovost C-2 podrazumeva jedinicu sposobnu, iako joj nedostaje izvestan broj ljudstva (popunjena 87%) i borbene tehnike (popunjena 80%), da otpočne borbena dejstva u momentu izbijanja neprijateljstava. Takvu jedinicu treba popuniti za izvršavanje tekućih zadataka u miru (jedinice specijalnih snaga za izvršavanje hladnoratovskih zadataka) i tek tada ona može da u roku od 15 dana dobije status stvarne borbene gotovosti C-1.

c) Stvarna borbena gotovost C-3 podrazumeva jedinicu kojoj nedostaje znatan broj ljudstva (popunjenu 77%) i borbene tehnike (popunjenu samo 70%), što joj ograničava mogućnosti izvršavanja tekućih zadataka u miru (jedinicama specijalnih snaga izvršavanje hladnoratovskih zadataka). Te zadatke ova jedinica može izvršavati za vrlo ograničeno vreme, a stvarni stepen borbene gotovosti C-1 može postići u roku od 30 dana.

d) Stvarna borbena gotovost C-4 podrazumeva jedinicu kojoj nedostaje toliko ljudstva i borbene tehnike da je potrebno više od 30 dana da ona postigne stvarnu borbenu gotovost C-1.

Svi pokazatelji za stvarnu borbenu gotovost C-1 predviđaju se i za stepene C-2, C-3 i C-4, s tim što se njihove vrednosti smanjuju za 5 do 15, pa i 20%, odnosno iznose od 15 do 30 i više dana za

² Videti fusnotu 1 — prim. R. R.

popunu i postizanje povoljnih rezultata u borbenoj, tehničkoj i specijalnoj obuci i učešću na vežbama, sem za stepen C-4 gde je potrebno duže vreme.

Smatra se da je svih 17 aktivnih divizija američke kopnene vojske u kategoriji stvarne borbene gotovosti C-1, što znači da su popunjene ljudstvom i borbenom tehnikom do norme i da su u roku od 24 časa sposobne za izvršenje borbenog zadatka, a divizije u Evropi odmah. Međutim, u izveštajima o borbenoj gotovosti upućenim Kongresu pominju se mnogi nedostaci koji se iz godine u godinu ponavljaju. Na primer: nedovoljna popunjenost tehničkih službi kvalifikovanim ljudstvom: manjkavost u raznovrsnosti obuke, osobito specijalne; nedovoljno uredno održavanje borbene tehnike i naoružanja; naročito su krupni nedostaci zapaženi u otkrivanju i evidentiranju kvarova, a slični nedostaci konstatovani su i kod opravki i remonta. Sem toga, eksploatisanje tehničkih sredstava vrši se preko propisane norme, a nedostatak rezervnih delova je umnogome uticao na slabu borbenu gotovost izvesnog broja jedinica kopnene vojske. U izveštajima se ističe da je to kompleksan problem koji najvećim delom potiče otuda što trupne jedinice i njihove radionice postavljaju neadekvatne zahteve — bez proračuna tačnih količina po vrstama i rokovima isporuke; zatim, što se stvara usko grlo na stepenu onih organa koji odlučuju o nabavci rezervnih delova; što je spora nabavka od momenta postavljanja zahteva, kao i zbog mnogih slabosti pri sklapanju ugovora sa kompanijama koje proizvode te delove, naročito kad se radi o velikim količinama i ugovaranju na duži period.

U izveštajima se takođe pominje da se često zaboravljaju rezervni stokovi opreme i naoružanja, pa mogućnost njihove upotrebe dolazi u pitanje. Ako se ima u vidu propisana norma da stepen smanjenja pouzdanosti pri korišćenju naoružanja i borbene tehnike iz stalnih skladišta ne sme preći 3⁰/₀, onda neadekvatno održavanje i zanavljanje tu normu udvostručuje. To je pokazala i nedavno održana vežba „Reforger” u kojoj su delovi američke 24. pešadijske divizije, prebačeni vazdušnim putem iz SAD u SR Nemačku, na licu mesta primili teško naoružanje i borbenu tehniku čija je pouzdanost korišćenja smanjena za 6⁰/₀. Ovo se, međutim, prema normama kopnene vojske toleriše samo za opremu i naoružanje koji se čuvaju u poljskim skladištima. Svemu tome je uveliko doprinela nedovoljno stručna i efikasna kontrola, naročito u pogledu održavanja.

Da bi se što bolje upoznalo stanje borbene gotovosti u jedinicama i smanjili nedostaci, u kopnenoj vojsci je pre tri godine uveden nov sistem izveštavanja o borbenoj gotovosti; umesto ranijeg šestomesečnog izveštavanja, sada se izveštaji dostavljaju svaka tri meseca. Naravno, ukoliko u ma koje vreme stvarna borbena gotovost neke jedinice bude niža od predviđene, komandanti viših jedinica mogu zahtevati odgovarajuća objašnjenja.

Izveštaje o borbenoj gotovosti, na posebnom obrascu, dostavljaju neposredno Ministarstvu kopnene vojske sve jedinice od samostalne čete (baterije) pa naviše; to se ne odnosi na jedinice u organskom sastavu pukova, samostalnih brigada i divizija koje dostavljaju izveštaj za celu jedinicu.

Izveštaj je jedinstven za sve jedinice i sadrži 25 tačaka. Podešen je tako da se, po sistemu bušenih kartica, mehanografskim putem vrlo lako može računati i, u svako doba i za kratko vreme, imati pregled stanja borbene gotovosti svih jedinica kopnene vojske. Izuzetna pažnja u izveštaju poklanja se konačnoj oceni-zaključku komandira, komandanta i višeg komandanta, njihovim predlozima za otklanjanje nedostataka i prevođenje jedinica u viši ili niži stepen borbene gotovosti.

Amerikanci smatraju da su takvim programom borbene gotovosti (ovde je iznet samo deo), koji obuhvata mnogobrojne i složene poslove, mere i postupke u pogledu izgradnje i održavanja visokog stepena borbene gotovosti kopnene vojske, regulisali najveći broj ključnih pitanja iz te oblasti. Međutim, oni sami podvlače da on nije savršen i nepromenljiv jer se ratna tehnika brzo razvija pa ga povremeno treba preispitivati i usklađivati sa dostignućima vojne misli i tehničko-tehnološkog progressa na svim poljima vojne delatnosti.

R. R.

PRI OBRADI OVOG ČLANKA KORIŠĆEN JE SLEDEĆI MATERIJAL:

- Uputstvo Ministarstva KoV SAD o borbenoj gotovosti jedinica (materijal br. 220-1 za službenu upotrebu);
- Materijali i diskusija o borbenoj gotovosti u odboru za oružane snage Kongresa, od 1968. god.;
- Članak o borbenoj gotovosti objavljen u američkom časopisu *The Infantry* za maj—jun 1966. god.;
- *Military Balance*, izdanje Instituta za strategijske studije u Londonu za 1969. god. — članak o jačini oružanih snaga SAD.